

Bachadon saratoni: Etiologiyasi, patogenezi va zamonaviy davolash usullari.

TALABA: Mahzumabonu Hayrullayeva Muzaffarbek qizi. TDSI 3-kurs.
Davolash ishi.

ILMIY RAHBAR: Patalogik anatomiya va fiziologiya kafedrası. Dotsent.
Botir Tursinboyevich Allaberdiev

Annotatsiya: Bachadon saratoni patogenezi murakkab va ko‘p bosqichli jarayon bo‘lib, hujayra darajasida turli patologik o‘zgarishlar asosida shakllanadi. Ushbu jarayon genetik mutatsiyalar, gormonal nomutanosiblik, immun tizimining yetarlicha faoliyat ko‘rsatmasligi va tashqi muhit omillari bilan bog‘liq. Ushbu maqolada bachadon saratoni bilan qisqacha tanishib chiqamiz.

Аннотация: Патоген рака матки является сложным и многогранным процессом, образующим различные патологические изменения в клетке. Этот процесс связан с генетическими мутациями, гормональным дисбалансом и отсутствием работы иммунной системы и факторов внешней окружающей среды. В этой статье мы кратко представим кабельный рак.

Annotation: Uterine cancer pathogen is a complex and multifaceted process, forming on different pathological changes in the cell. This process is associated with genetic mutations, hormonal imbalance, and lack of operation of the immune system and external environment factors. In this article, we will briefly introduce cable cancer.

Kalit sôzlar: Bachadon saratoni, epitelial hujayralar, DNK mutatsiyasi, esterogen, progesteron, endometriy zararlanishi

Tadqiqotning maqsadi: Bachadon saratoni dunyo bo‘ylab ayollar orasida keng tarqalgan o‘sma kasalliklaridan biri hisoblanadi. Ushbu ilmiy ishning asosiy maqsadi – bachadon saratonining etiologik omillari va patogenez mexanizmlarini chuqur tahlil qilish, zamonaviy diagnostika hamda davolash usullarini o‘rganishdir.

Dolzarbliigi: Bugungi kunda bachadon saratoni ayollar salomatligiga tahdid soluvchi eng jiddiy kasalliklardan biri bo‘lib, uning rivojlanish sabablari va mexanizmlarini anglash kasallikning oldini olish, erta tashxis qo‘yish va samarali davolash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Genetik omillar, virusli infeksiyalar (ayniqsa, HPV), gormonal nomutanosiblik va atrof-muhit ta’siri ushbu kasallikning asosiy etiologik sabablaridan hisoblanadi.

Bachadon saratoni rivojlanishida epitelial hujayralarning anormal proliferatsiyasi, DNK mutatsiyalari va o‘sma supressor genlarining faoliyati buzilishi muhim rol

o'ynaydi. Gormonal omillar, ayniqsa, estrogen va progesteron balansining buzilishi, hujayralarning nazoratsiz bo'linishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, immunitet tizimining zaiflashishi va yallig'lanish jarayonlari ham kasallik patogenezida muhim omil hisoblanadi. Ayollar orasida saraton kasalliklari orasida 6-o'rinda turadi. O'rtacha 50-60 yoshdan keyin rivojlanadi, ammo yosh ayollarda ham uchraydi. Xavf omillarining ortib borishi sababli kasallik yoshargan.

2. Etiologiya va xavf omillari

Gormonal disbalans

Estrogen gormoni ortiqcha ishlab chiqarilishi – endometriy hujayralarining o'sishini tezlashtirib, mutatsiyalarga olib kelishi mumkin.

Progesteron yetishmovchiligi – estrogenning ingibitsion yetishmovchiligi tufayli nazoratsiz proliferatsiyaga sabab bo'ladi.

Tuxumdon polikistik sindromi (PCOS) – anovulyatsiya sabab endometriy doimiy ravishda estrogen ta'sirida qoladi.

Genetik omillar

Lynch sindromi – MSH2, MLH1, MSH6 genlarining mutatsiyasi.

PTEN genining mutatsiyasi – Cowden sindromi bilan bog'liq.

P53 mutatsiyasi – seroz bachadon saratonida kuzatiladi.

3 Ekologik va turmush tarzi omillari

Oshqozon va qandli diabet – insulin rezistentligi endometriy o'sishini qo'zg'aydi.

Gipertenziya – yallig'lanish jarayonlarini kuchaytirib, xavfni oshiradi.

Hayot davomida tug'ruq bo'lmaganligi – "Unopposed estrogen exposure" kontsepsiyasiga ko'ra xavf omili hisoblanadi.

4.. Patogenez va molekulyar mexanizmlar

Bachadon saratonining rivojlanishida quyidagi mexanizmlar kuzatiladi:

Endometriyal giperplaziya modeli:

Birinchi bosqich – oddiy giperplaziya

Ikkinchi bosqich – atipik giperplaziya

Uchinchi bosqich – in situ karcinoma

To'rtinchi bosqich – invaziv saraton

Molekulyar mexanizmlar. PI3K/AKT/mTOR yo'li – hujayralarning omon qolishi va o'sishini qo'zg'atadi.

Wnt/beta-katenin yo'li – endometriyal saraton subtiplarida faollashgan. Mikrosatellit beqarorligi (MSI) – Lynch sindromiga bog'liq bemorlarda kuzatiladi. Klinik simptomlar va diagnostika. Klinik simptomlar. Menopauzadan keyingi qon ketish – eng

muhim belgi. Hayz tsiklining buzilishi. Surunkali qorin pastki qismida og‘riq. Vaginal oqindi (pushti yoki qonli) Kech bosqichlarda – qorin hajmining kattalashishi

Xulosa: Bachadon saratoni ayollar orasida eng ko‘p uchraydigan onkologik kasalliklardan biri bo‘lib, uning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilarini o‘rganish va zamonaviy diagnostika hamda davolash usullarini ishlab chiqish tibbiyot fanida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu kasallik asosan gormonal disbalans, genetik omillar va turmush tarziga bog‘liq omillar natijasida rivojlanadi.

1. Bachadon saratonining rivojlanish omillari

Tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, bachadon saratonining rivojlanishida estrogen gormonining haddan tashqari ko‘payishi muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, menopauzadan keyin progesteron darajasi pasaygan ayollarda xavf yuqori bo‘ladi. Shu bilan birga, polikistik tuxumdon sindromi, metabolik sindrom, semizlik, gormonal terapiyalar va uzoq muddat farzand ko‘rmaslik kabi omillar ham kasallikni rivojlantirishga hissa qo‘shadi. Genetik jihatdan esa Lynch sindromi va PTEN, P53, MSI mutatsiyalari saraton xavfini oshiruvchi omillar hisoblanadi.

2. Kasallikning patogenezi va bosqichlari

Bachadon saratoni rivojlanishi asosan endometriy hujayralarining nazoratsiz bo‘linishi va giperplaziyasidan boshlanadi. Dastlab hujayralarda atipik o‘zgarishlar kuzatilib, vaqt o‘tishi bilan ular invaziv saratonga aylanadi. Molekulyar mexanizmlar nuqtayi nazaridan qaraganda, PI3K/AKT/mTOR hamda Wnt/beta-katenin yo‘llari saraton rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, hujayra siklini boshqaradigan p53 genidagi mutatsiyalar kasallikning agressiv shakllarida ko‘proq kuzatiladi.

3. Klinik belgilari va diagnostika

Bachadon saratonining eng asosiy belgilari menopauzadan keyin qon ketishi, hayz siklining buzilishi, surunkali qorin og‘rig‘i va vaginal oqindining o‘zgarishi bilan namoyon bo‘ladi. Bu belgilar aksariyat bemorlarda kech bosqichda paydo bo‘lishi mumkinligi sababli erta diagnostika juda muhim hisoblanadi. Diagnostika uchun transvaginal ultratovush (UZI), biopsiya, MRI, gisteroskopiya, CA-125 kabi onkomarkerlar tahlili muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, biopsiya eng ishonchli tashxis usuli hisoblanadi.

4. Zamonaviy davolash usullari

Bachadon saratonining eng samarali davolash usuli jarrohlik bo‘lib, bunda total gisterektomiya (bachadon va tuxumdonlarni olib tashlash) amalga oshiriladi. Keyinchalik kasallik bosqichiga qarab radioterapiya, kimyoterapiya, gormonal terapiya yoki immunoterapiya qo‘llaniladi.

Kimyoterapiya – III-IV bosqichlarda qo‘llanadi, asosiy dorilar: Sisplatin, Paklitaksel, Doksorubitsin.

Gormonal terapiya – estrogen retseptorlariga bog‘liq o‘simtalarda qo‘llanadi, bunda Megestrol asetat yoki Tamoksifen ishlatiladi.

Immunoterapiya – MSI-mutatsiyasi mavjud bo‘lgan bemorlarda samarali bo‘lishi mumkin.

5. Kasallikning oldini olish va prognozi

Bachadon saratoni o‘z vaqtida aniqlansa, prognozi nisbatan yaxshi bo‘lib, 5 yillik yashash darajasi I bosqichda 85-90%, III bosqichda 50-60%, IV bosqichda esa 15% dan kamni tashkil etadi. Kasallikning oldini olish uchun quyidagi choralar muhim hisoblanadi:

Regulyar skrining tekshiruvlari – ayniqsa, menopauzadan keyin.

Sog‘lom ovqatlanish va vazni nazorat qilish – semizlik xavfni oshiradi.

Kombinatsiyalangan kontratseptiv vositalarni ishlatish – estrogen-progesteron balansini ta‘minlash uchun.

Jismoniy faollik va stressni kamaytirish – metabolik omillarning kamayishiga yordam beradi.

6. Bachadon saratoniga qarshi zamonaviy tadqiqotlar: So‘nggi yillarda bachadon saratonining genetik terapiya, target terapiya va immunoterapiya kabi innovatsion davolash usullari bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar olib borilmoqda. Masalan, Pembrolizumab va Dostarlimab kabi dorilar PD-1/PD-L1 yo‘li orqali immunitet tizimini faollashtirib, saraton hujayralarini yo‘q qilishga yordam beradi..

Taklifim: 1. Bachadon saratoni ayollar salomatligiga katta xavf tug‘diradigan kasallik bo‘lib, uning rivojlanishida gormonal, genetik va ekologik omillar muhim rol o‘ynaydi.

2. Kasallikni erta aniqlash hayot sifatini yaxshilash va davolash samaradorligini oshirishga yordam beradi. Shu sababli, ayollar skrining tekshiruvlaridan o‘tishi shart.

3. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, individuallashtirilgan yondashuv va genetik terapiya kelajakda ushbu kasallikni samarali davolashning kaliti bo‘lishi mumkin.

4. Bachadon saratoniga chalinish xavfini kamaytirish uchun ayollar sog‘lom turmush tarzini olib borishlari, o‘z vaqtida ginekologik tekshiruvlardan o‘tishlari va xavf omillarini kamaytirishlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shomuratov B., Ahmedova M. – Onkologiya asoslari // Toshkent: O‘zbekiston Fanlar Akademiyasi, 2022.

2. Nazarova D., Ergashev A. – Ginekologik onkologiya: Bachadon saratoni diagnostikasi va davolash usullari // Toshkent Tibbiyot Akademiyasi nashriyoti, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi – Ayollar onkologik kasalliklarini erta tashxislash bo‘yicha klinik protokollar // Toshkent, 2023.
4. Yo‘ldoshev Q., Rahimova S. – Ginekologiyada zamonaviy muammolar va ularning yechimlari // Samarqand Davlat Tibbiyot Instituti, 2020.
5. Karimov A., Ismoilov U. – Ayollar reproduktiv tizimi saraton kasalliklari: klinik va laborator diagnostika // Buxoro Tibbiyot Instituti, 2019.
6. Tashkent International Oncology Congress (TIOC) – 2023 – Ilmiy maqolalar to‘plami // Toshkent, 2023.
7. Sattar H. – Pathoma: Fundamentals of Pathology, 4th Edition // Pathoma LLC, 2021.
8. First Aid for the USMLE Step 1 2023 – McGraw Hill, 2023.